

ՄՇԱԿ

Տարեկան դիմել 10 ռուբլ, կես տարվան 6 ռուբլ:

Առանձին համարները 5 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյանց խմբագրատան մէջ:

Օտարաբարկացիք դիմում են ուղղակի:

Тифлис. Редакция «Мшакъ»

Խմբագրատունը քաղ է տնտեսան 10—2 ժամ

(բացի կիրակի եւ տոն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լիգուով:

Յայտարարութիւնների համար գնարում են:

Խմբագրատունը քաղ է տնտեսան 10—2 ժամ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ՄՇԱԿ

ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐԸ

ԵԿՈՂ 1882 ԹԻՒՆ

(Տ Ա Ս Ն Ե Ւ Մ Է Կ Ե Ր Ո Ր Դ Տ Ա Ր Ի)

Կը հրատարակվի նոյն դիրքով և նոյն պրոգրամայով:
ՊՐՈԳՐԱՄԱ. I. Տէրութեան կարգադրութիւններ, II. Առաջնորդող յօդուածներ, III. Ներ-
քին տեսութիւն, IV. Արտաքին տեսութիւն, V. Խառն լուրեր, VI. Հեռագիրներ, VII. Ֆեւիտեան
կամ Բանասիրական, VIII. Յայտարարութիւններ:
ԼՐԱԳՐԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ, 10 ռուբլ է, կէս տարվան 6 ռ., իւրաքանչիւր
ամսին 1 ռուբլ: Հատով համարները 5 կոպեկ:
Գրվել կարելի է խմբագրութեան մէջ հետեւալ հասցէով. Тифлисъ, редакция «Мшакъ».
Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ներքին լուրեր:—ԱՐ-
ՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Անգլիա: Ֆրանսիա: Իտա-
լիա: Գերմանիա: Նամակ Թիւրքիայից:—ՀԵՌԱ-
ԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱ-
ՍԻՐԱԿԱՆ: Դաւիթ բէկ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պ. Բաղդասար Տէր-Միքայէլեանց գնաց մեր
խմբագրութեան մէջ պ. Քիւրքեանի ժողովածուն
և վճարեց մեզ 20 ռուբլ:

ԲԱԳՈՒԹԻՑ մեզ գրում են որ ղեկտեմբերի 2-ին
հասաւ Բագու պ. Սաֆրազեանցի թատրոնական
խումբը որ ներկայացուցանի պէտք է տայ այդ
քաղաքում: Նոյն տեղից մեզ գրում են, որ Ներու-
սալէմի վանքի միաբան Մամբրէ վարդապետը սկը-
սել է ժողովարարութիւն իր վանքի համար և հա-
ւաքել է արդէն 700 ռուբլ:

ԴԱՒԻԹ ԲԵԿ

Պ Ա Տ Մ Ա Կ Ա Ն Վ Է Պ

(1722—1728)

ԺԼ:

Գիշերային խաւարը սկսել էր թանձրանալ:
Ատողեր այլ ևս չէին երևում: Սինեաց աշխարհի
քմահաճ երկինքը, սինեացի ամթթած կնոջ նման,
սիրում է շուտ-շուտ իր գեղեցիկ գէշը թաղցնել:
Սպիտակ ամպերը նուրբ քօղի նման ծածկել էին
երկնքի երեսը: Ատողերի փոխարէն վառվում էին
հայտնաբերուած զինուորների բացօթեայ
խարոյկները: Նրանք ափում էին իրանց շուրջը
խիստ ախորժ լուսաւորութիւն, որով կարելի էր
տեսնել զինուորների ուրախ դէմքերը, որոնք կրա-
կի շուրջը նստած, կամ երգում էին, կամ զրու-
ցում էին և կամ ծառերի ճիւղերից պատրաստած
շաւիկների վրա միայն խորովում: Անօրովայ
աւարի առած օշխաքների շնորհիւ բանակի մէջ
տիրում էր մի կատարեալ առատութիւն: Մի
այսպիսի առատութիւն չունեցաւ մինչև անգամ
Մովսէսի բանակը, երբ իսրայէլի Աստուածը նրա
զինուորներին լորամարդիներ էր ուղարկում:
—Թէ որ մեր տէր Յարութը այստեղ լինէր,

ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ մեզ գրում են հետեւալով: «Կար-
ծես այս տարի մի առանձին ախտ է եկել հայ
ուսանողների վրա. չար բաղդը դարձեալ մի գոհ
տարաւ մեր միջից: Զէ անցել վեց ամիս և անա-
չորս ընկեր ենք կորցրել հիւսիսի ստանամանիքնե-
րում: Ուրեմն չորս անգամ պակասեց կարճ ժա-
մանակում: Կովկասեան հասարակութեան միջից:
Միթէ կովկասեցիները չեն խղճայ իրանց երիտա-
ւարդ որդիներն, որոնց իրանք ենթարկում են
ամեն տեսակ նեղութիւններին, ուղարկելով հեռու
հիւսիս բարձրագոյն ուսում ստանալու նպատա-
կով: Դժուար է մեզ ապրել հիւսիսում. որ մէկին
գիմանանք՝ պարսպամունքներին, սառը, մեղ հա-
մար անսովոր կլիմային, թէ չքաւորութեանը:
Միթէ կովկասեցիները ուղարկութիւն չեն դարձնի
իրանց զաւակների դուրսեան վրա, նրանցից տա-
րած բազմաթիւ զոհերի վրա, մեռածների ծնողնե-
րի լացի վրա: Թող հաւաքվին բոլոր կովկասեցի-
ները՝ ռուսները, հայերը, վրացիները և դիմեն
մեր բարեխնամ կառավարութեանը խնդրելով որ
թող տայ մեզ հիմնել մեր սեփական համալսարան
Թիֆլիսում: Եթէ չէր կարող օգնել մեզ, ներկայ
սերունդին, գոնէ խղճալէր մեր յետագաներին»:

Կարգադիր Գ. Զ.-ի պատասխանը «Մեղուի»

Բնաբան ներքինը ու մարթններ կը հաւաքէր, ասաց
զինուորներից մէկը իր ընկերին, սաստիկ ծիծաղելով
իր սրբաօտութեան վրա:—Խաչը վկայ, մեր Տա-
թևի վանքի ուխտի օրն էլ այսքան մատաղներ
չեն մորթվում:

—Մեր մորթածները մատաղներ չեն, ապա ինչ
են, պատասխանեց նրան մի այլ զինուոր, նոյնպէս
ծիծաղելով:—Միայն տէրտէրն է պակաս, որ
աղը օրհնէ:

—Ես կօրհնեմ, գաւազներս, լսելի եղաւ խաւարի
միջից մի ձայն: Մատաղ է, ապա ինչ է, և
Աստուծոն շատ ընդունելի մատաղ:

Զինուորները կրակի շուրջը նստած լինելով,
նրա լայն թոյլ չէր տալիս նկատել խաւարի մէջ
միայնակ կանգնած բարձրահասակ մարդուն, որ
փաթեթված էր իր լայն վերարկով: մէջ: Բայց
հենց որ նրա ձայնը լսեցին, բոլորը պատկառան-
քով ոտքի ելան, ասելով.

—Ախ, սրբազան, դեռ ես...

—Ես եմ, գաւազներս, նստեցէք, ասաց բարձ-
րահասակ մարդը մօտենալով:—Նստեցէք և ձեր
քէֆին կացէք, ես վաղուց արդէն օրհնել եմ ձեր
զոհաբերութիւնները:

Զինուորները կրկին շարվեցան կրակի շուրջը,
իսկ բարձրահասակ մարդը շարքա գիշերային խա-
ւարի մէջ: Դա ամբողջ Սինեաց աշխարհի առաջ-
նորդը՝ Ներսէս եպիսկոպոսն էր, որ միայնակ
չլքում էր բանակների մէջ, դիտելու զինուոր-
ների դուրսեանը:

մէջ: Եթէ Գ. Զ. ախքան ջերմ պաշտպան էր
միշտ բէաւակաւ ու թեւեւ ընտել վրա և ինչ-
պէս ինքն հաւատացնում է, միայն անգամ յօ-
դուածներ է գրել այդ մասին հին «Մեղուի» մէջ,
ինչպէս է որ երբ Կ. Պօլսից նոր եկաւ հայոց
այժմեան խումբը և մենք գրեցինք նրա ուղղու-
թեան անյարմարութեան մասին, այն ժամանակ
Գ. Զ. լուռ էր և, որքան յիշում ենք, նոյն իսկ
«Մշակի» դէմ էր գրել նոյն «Մեղուի» մէջ: Երբի
այն ժամանակ այնպէս էր հարկաւոր, իսկ այժմ
ուրիշ կերպ: Դարձեալ մի անճշգրտութիւն. մենք
սկսել ենք մեր գրական գործունէութիւնը ոչ թէ
1872 թվից, այլ 1865 թվից և այդ ժամանակից
անընդհատ գրել ենք հայոց պարբերական հրատա-
րակութիւնների մէջ մինչև «Մշակի» հրատարա-
կելը:

Քանի մի օր է որ ձիւնը եկած է Թիֆլիսում և
քաղաքիս փողոցներում բախիւրներով են ման գա-
լիս: Մենք չենք յիշում որ ուրիշ տարիները ձիւ-
նը մեզանում այդքան վաղ սկսվէր:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳՆԱ

«Standard» լրագիրը առանձին նշանա-
կութիւն է ապրիս վիճանայի իր թղթակցի
հեռագրին, որի մէջ ասված է, որ Դանցի-
գի տեսութիւնից մի ամիս առաջ պէտք է
անբաւականութիւն պատճառներ Ռուսաստա-
նի և Աւստրո-Ունգարիայի մէջ: Իտալիան
գաղտնի բանակցութիւններ էր կատարում
Ռուսաստանի հետ և պատրաստ էր նրա
հետ դաշնակցութիւն կապել Աւստրիայի
դէմ: Իշխան Բիսմարկ, գերմանական զեւ-
պանից Հոմալու տեղեկութիւն ստանալով
այդ մտադրութեան մասին, նախազգու-
շացրեց Աւստրիական կառավարութեանը,
կայացրեց Դանցիգի տեսութիւնը և օշնջա-
ցրեց ռուս-իտալական դաշնակցութեան
նախագիծը: Դրանից յետոյ Իտալիան շուտ-
պէս փոխել իր քաղաքականութիւնը և

ՖԻՆԱՆՍԱ

Ֆրանսիական սենատը նոյեմբերի 28-ի
նիստին հաւանութիւն տուեց կրիգիտին
գեկտեմբերի 2-ի զոհերի ընտանիքները վար-
ձատրելու համար և այնուհետեւ սկսեց քննել
կրիգիտ նշանակելու հարցը Տունիօի արշա-
ւանքի համար: Վիճարանութիւնների ժամա-
նակ դուքս Բրօյի մի ազգու ճառ արտասանեց
այն վերաբերանքի դէմ, որ հասցնում են սե-
նատին, առաջարկելով նրան սահմանադրու-
թեան վերաբնութեամբ ինքնասպանութիւն
գործել: Բրօյի խոստովանվում է, որ Տունի-
սի արշաւանքի համար պատասխանատու
թիւնը ամբողջապէս ընկնում է նախկին մի-
նիստութեան վրա, բայց մի և նոյն ժա-
մանակ այժմեան մինիստրութիւնից նա պա-
հանջում է բացատրութիւններ Տունիօի ապա-

—Նա միշտ ման է դալիս, ասաց զինուորներից
մէկը:

—Գիշերները բռն չունի, աւելացրեց միւսը:

—Ասում են, տարեկը միայն մի անգամ է քնում,
զատկի աւագ շաքաթի օրը, խօսեց երրորդը:

—Ինչու անպատճառ զատկի աւագ շաքաթի
օրը:

—Նրա համար, որ Աստուած վեց օրում այդ
աշխարհը ստեղծեց, իսկ եօթներորդ օրում, որ
շաքաթ էր, ինքն էլ քնեց, հանգստացաւ:

Զինուորի բացատրութիւնը բոլորին հաւանա-
կան թվեց: Նա գրեց տեղեկ մարդ էր, փոքր
հասակից վարդապետների մօտ սպասաւորութիւն
էր արել: Իսկ ձրքան ճիւղ էր նրա ասածը, հասկա-
նալի է, միայն այսքանը ճշմարիտ էր, որ Ներս-
սէս սրբազանը շատ փոքր էր քնում, երբեմն
անցնում էին օրեր, որ ամենևին չէր քնում: Նրա
մի այսպիսի խոսակցութիւնը առիթ տուեց ժո-
ղովրդի մէջ իր վերաբերութեամբ զանազան լե-
զենական ստեղծվելուն:

Բարձրահասակ մարդը դանդաղ քայլերով ան-
ցաւ բանակի միջից, մօտեցաւ մի առանձնացած
վրանի, որ լուսաւորված էր փողբիկ լապտերով:
Այստեղ պտուկած էին մի քանի հիւանդներ, որոնք
նոյն օրվայ կուրի գաշտում վէրք էին ստացել:
Մի քանի կնիկներ, հաւաքված հայոց մերձակայ
օբաներից *) խնամք էին տանում վերաւորներին:

*) Որպէս նշանակում է խաչնարածների օբանան,
չաղքներում, լեռնային արօտատեղերի վրա:

Հայոց բանակները, ինչպէս յիշեցինք, տեղաւոր-
ված էին երեք կետերի վրա: Այդ երեք կետերից,
որպէս երեք դռներից, բացվում էին երեք մուտ-
քեր, որ տանում էին դէպի բերդը: Բանակներից
մէկը գտնվում էր Գեղվայ գետի ձորամիջում: այս-
տեղ էր Բայրազը: Իշխանը, Մէլքե-Փարսադանը
և Աթանգիլ գնդապետը: Երկրորդ բանակը գտն-
վում էր Հալիճորի գետի վերին կողմի վրա. այս-
տեղ էր Միխիթա սպարապետը իր զօրապետների
հետ: Իսկ երրորդ բանակը գտնվում էր Հալիճո-
րի գետի ներքին կողմի վրա. այստեղ էր
Դաւիթ-բէկը իր զօրապետների հետ: Հալիճորի
գետը և Գեղվայ գետը, կարելով միմեանց, կազ-
մում էին մի եռանկյունի, որի մէջ դրած էր բեր-
դը: Իսկ երեք բանակների իւրաքանչիւրը զետեղված
էր այդ եռանկյունին կազմող գծերի վրա, որոնք
ուրիշ ոչինչ չէին, եթէ ոչ, խոր ընկած և անտա-
ռախտ լեռներով պատսպարված ձորեր, որոնց
միջով անցնում էին յիշեալ երկու գետերը: Այս-
պիսով բերդից ելքը դէպի ամեն կողմ փակված
էր: Այսամազ-Կուրի-խանը իր ամբողջ պաշար-
ված էր, որպէս մի գազան իր որջի մէջ: Որսորդ-
ները սովորաբար դազաններ իր որջի մուտքի առջև
մուխ են դնում, որ նրանք դուրս գան իրանց
դարձելից: Այդ միջոցի փոխարէն ծառայում էւ
հայոց թողնաթիւնների ծովը, որ աւելի թանձրաց-
նում էր գիշերային մթութիւնը:

Դաւիթ-բէկի վրանի վարագոյնները ինքեցած էին:
Նա միայնակ էր իր վրանում, որպէս մի օտարա-